

Introduktion

En stor del af artiklerne i dette nummer beskæftiger sig med juridisk dogmatik. En række af dem stammer fra det forskersymposium om »en moderne retsdogmatik«, der i juni 1988 blev afholdt i Danmark.

Hvorfor nu den interesse for dogmatik i en kreds af jurister, der opfatter sig som kritiske?

Ordbog over det danske sprog definerer bl.a. en dogmatiker som den, der »ledes af eller med strenghed (smålighed) fastholder visse læresætninger, påstande o.lign. (uden hensyn til de virkelige forhold)«. - Er det en definition der er helt passè?

Hvor ligger det kritiske potentiale i denne moderne dogmatik? Ligger der i talen om den moderne dogmatik en erkendelse af, at visse læresætninger og påstande er nødvendige også for den kritiske juridiske videnskab, men at det hidtidige grundlag for læresætningerne ikke er bæredygtigt? Er det den diskussion om den »alternative jurisprudens« og legalstrategidebatten, der har været ført i RETFÆRDS spalter i årevis, der forsøger at komme igen i en måske mere tilpasset og salonfähig version? Det er det utvivlsomt også. - Interessen blandt kritiske jurister for en praktisk orienteret retsforskning og for at konstruere begreber og læresætninger, der kan sikre en varetagelse af behovene hos de grupper, der er berørt af retlig regulering, er fortsat levende. Men hertil kommer nok også i stigende grad en interesse og et behov for et opgør med det naturvidenskabeligt orienterede sandheds-søgende paradigme, der har domineret retsvidenskaben igennem knapt et halvt århundrede. Der er i den kritiske retsvidenskab i dag en tilbøjelighed til at vende sig bort fra naturvidenskaberne og over mod de humanistiske videnskaber.

I sin artikel om »Dogmatisk metod inom teologi og juridik« skriver teologen *Bo Hanson*, at retsdogmatikken ved en sammenligning med andre samfundsvidenskaber fremtræder som en særskilt genre med egne særtræk. Retsdogmatikken er en ikke helt empirisk virksomhed, og den bliver frem for alt problematisk for et empiristisk kundskabs-syn, der plejer at forudsætte en skarp grænse mellem faktum og vurderinger, mellem objektiv kundskab og subjektiv opfattelse, mellem kausalitet og gyldighed. *Bo Hanson* beskriver det kulturvidenskabelige ideal, der er præget af mere flydende grænser mellem forskeren og det udforskede og af en kontekstforståelse. *Bo Hanson* mener, at hvis dogmatikken beskrives ud fra et kultur- og ikke et naturvidenskabeligt ideal, yder den større retfærdighed over for den måde jurister og teologer har opfattet deres arbejde på.

Peter Kemp skriver om »Hermeneutik, etik og ret«. Artiklen er en

introduktion til emnet og definerer hermeneutikken som udlægningskunst. Reglerne for denne udlægningskunst fungerede som en slags normativ dogmatik for teologi og jura. Etikdens betydning for retten er ifølge Aristoteles den, at hvad der er ret kan ikke fuldstændig bestemmes uafhængigt af den situation, der forlanger udøvelsen af retten. Etikdens hermeneutiske betydning er således ifølge Kemp den, at etikken er modellen for, hvad forståelse overhovedet er. Den viser, at anvendelsen ikke er noget der føjes til forståelsesfænomenet, men medbestemmer det fra begyndelsen og i sin helhed. Den juridiske hermeneutik har ifølge Gadamer, som Kemp refererer til, eksemplarisk betydning for humanistisk hermeneutik, der beskæftiger sig med forståelse og udlægning af litterære tekster. »Den kan bidrage til en aflivning af ideen om, at humaniora er en objektiv videnskab, som kan drives efter naturvidenskabelig model«. Juridisk hermeneutik sigter ikke mod forståelse som sådan, men mod at yde praktisk juridisk hjælp.

Artiklen af *Peter Goodrich* om »Juridiske notationssystemer« er et studie i den tidlige udvikling af engelsk dogmatik. - Nærmere bestemt en beskrivelse af visse aspekter af dannelsen af en klart defineret juridisk profession i det 16. århundrede og af denne professions litteratur som en ganske særlig genre. Goodrich undersøger 3 forskellige diskurstyper, som vedrører den juridiske regulering af nedfældelsen af social betydning - eller forholdet mellem magt og specifikke former for nedfældelse - nemlig heraldik, symbolaefografi og etymologi. Goodrich skriver i artiklens konklusion, at troskab mod betydningen og mod bevarelsen af autoritative oprindelige betydninger gør de juridiske notationssystemer, som han har beskrevet, til begrænsende systemer: Notationerne begrænser, reducerer, afskærer og binder. Systematikken i det skrevne er dogmatisk i den forstand, at viden underordnes erindring. Juridisk skrivemåde udvikledes for at bevise rang eller ejendomsforhold og placerede dermed de forskellige besiddelsesformer på deres rette plads med hensyn til forpligtelser eller troskabspligt. Den jura og de emner Goodrich beskæftiger sig med er, som han skriver, udpræget præ-moderne, men han mener, at i en post-moderne sammenhæng ville et forsøg på at genkalde os et alternativ til troskab mod notationen ikke være det værste vi kunne foretage os.

Henrik Zahles artikel indeholder en historisk gennemgang af retskritikken og den retsteoretiske udvikling efter 2. verdenskrig, som han beskriver som faldende i to faser. I efterkrigstiden udbreder der sig en retsvidenskabsopfattelse, der bygger på forestillingerne om neutralitet, empiri og distance og beskrivelse - på det naturvidenskabelige videnskabsideal. Retsvidenskaben ses her som et bidrag til en social og økonomisk rekonstruktion af samfundet. Tendensen er stærkt antimetafysisk og positivistisk. Den marxistiske teori og rets-

kritik, der udgør den anden fase, må i vidt omfang ses som en videreførelse af dette videnskabelige ideal. Hensigten her er kritik og forklaring af retssystemet og »produktion af de videnskabelige forudsætninger for samfundets ændringer i proletarietets emancipatoriske interesse«. Zahle kritiserer den marxistiske teoris afvisning af retsdogmatikken ud fra to forskellige udgangspunkter - et moderat og et radikalt. Han mener, at dogmatikken er et vigtigt udgangspunkt for bedømmelser af retligt regulerede konflikter. Opgaven er at definere og udfylde rammerne for den mulige dogmatik. Her er et af de centrale - etiske - problemer, hvordan den værdimæssige udfyldning skal funderes.

Ellen Margrethe Basse's (EMB) forskningsmetodiske udgangspunkt i artiklen om »Udviklingen af retsdogmatikken gennem anvendelse af andre samfundsvidenskaber« er, at den samfundsvidenskabelige forskning, må erkende, at de faktiske ændringer, der indtræffer i det politiske system, bør have indflydelse på begrebsanvendelser og teorigrundlag. Ifølge EMB er en samfundsvidenskabelig orienteret retsvidenskab karakteriseret ved en kombination af retsvidenskabens praktiske handlingsperspektiv med de nye samfundsvidenskabers forståelses- og forklaringsperspektiv. Forskningsopgaven er for EMB at afsløre, hvordan lovene faktisk anvendes (implementeringen), og hvorfor afgrænsningen er som den er. Herved bliver forskningen fremadrettet i modsætning til den traditionelle konfliktløsningssituation. Ved denne (delvise) udelukkelse eller nedtoning af »den traditionelle konfliktløsning« forekommer det til dels, som om EMB afviser den del af dogmatikkens betydning, der består i vejledning ved valg mellem konkurrerende fortolkninger og forståelse af retten. Dette er formentlig et element, der fortsat vil være stor brug for, også når den retlige analyse af en lovgivning præget af en ikke-vækstideologi, som EMB lægger op til, er gennemført og skal føres ud i livet.

Ragnar Hallgrens artikel argumenterer for, at udviklingen af fortolkningen af folkeretten kan gå i en sådan retning, at placeringen af Barsebäck må ses som værende folkeretsstridig. Artiklen er en opfølgning af Frederik Harhoffs og Steen Rønsholdts artikel i RETFÆRD nr.37 om det samme emne.

Knud Wallberg giver med sin artikel »Forbrugerbeskyttelse i EF's indre marked« startskud til den debat om rettens internationalisering, som vil fortsætte i denne årgang, og som bl.a. er et af temaerne for det seminar, som RETFÆRD's redaktion arrangerer i maj 1989 på Ålandssøerne. Seminaret annonceres nærmere i tidsskriftet.

Dette nummer er redigeret af den danske redaktion.

Hanne Petersen